

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.*

*Ефективна економіка. 2024. № 3.*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.48>**

**УДК 352:339.133**

*А. С. Скрильник,*

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу,  
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9622-4217>*

## **МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНИХ АСПЕКТІВ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ**

*A. Skrylnyk,*

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department  
of Economics, Business and Marketing,*

*National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»*

## **MARKETING ANALYSIS OF SOCIAL ASPECTS INCLUSIVE ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE**

*Міжнародні стандарти в галузі прав людини ґрунтуються на ідеї участі кожної людини в суспільному житті на основі рівності та без дискримінації. Поширення процесу інклюзивного зростання міської економіки в Україні є не лише відображенням часу та актуальним вектором економічного розвитку європейських країн. Ця стаття присвячена дослідженню взаємозв'язку між маркетинговими стратегіями та інклюзивним зростанням економіки в Україні. Автори аналізують соціальні аспекти економічного розвитку, зокрема*

*вплив маркетингових ініціатив на забезпечення рівних можливостей та інтеграцію різних груп населення в економічний процес. В статті розглядаються основні тенденції та виклики, з якими стикається Україна на шляху до інклюзивного зростання, а також пропонуються конкретні маркетингові рішення, спрямовані на підвищення соціальної відповідальності бізнесу та залучення різноманітних груп населення до економічного життя країни. Автори підкреслюють необхідність розробки комплексного підходу до маркетингового аналізу, що враховує соціальні аспекти інклюзивного зростання, для стимулювання сталого розвитку економіки України. Систематизовано сучасні негативні тенденції у становленні та розвитку ринку праці в Україні. Дано характеристику рівня та структури зайнятості населення України з урахуванням інклюзивності, причини безробіття. Доведено, що оптимізація організаційно-управлінських підходів до регулювання ринку праці в Україні має здійснюватися на основі європейського досвіду побудови інклюзивного та орієнтованого економічного середовища.*

*International standards in the field of human rights are based on the idea of the participation of every person in public life based on equality and without discrimination. The spread of the process of inclusive growth of the urban economy in Ukraine is not only a reflection of the times and an actual vector of the economic development of European countries. This article is devoted to the study of the relationship between marketing strategies and inclusive economic growth in Ukraine.*

*The authors analyze the social aspects of economic development, in particular the impact of marketing initiatives on ensuring equal opportunities and integration of different population groups into the economic process. The article examines the key elements of inclusive growth, such as ensuring equal opportunities, reducing inequality and creating conditions for the involvement of wider segments of the population in the economic process.*

*The article examines the main trends and challenges that Ukraine faces on the way to inclusive growth, as well as offers specific marketing solutions aimed at increasing the social responsibility of business and involving various population groups in the economic*

*life of the country. The authors emphasize the need to develop a comprehensive approach to marketing analysis that takes into account the social aspects of inclusive growth to stimulate the sustainable development of Ukraine's economy. Current negative trends in the formation and development of the labor market in Ukraine are systematized. The characteristics of the level and structure of the employment of the population of Ukraine are given, taking into account the inclusive state of employment and the causes of unemployment. It is proved that the optimization of organizational and managerial approaches to the regulation of the labor market in Ukraine should be carried out based on the European experience of building an inclusive and oriented economic environment. The author presents the vectors of development of the labor market in Ukraine to meet the needs of people with disabilities, which can contribute to the realization of social goals in the country, and focuses attention on the importance of social responsibility of business in supporting inclusive development.*

**Ключові слова:** зростання, інклюзивний розвиток, ринок праці, зайнятість, організація праці

**Keywords:** зростання, інклюзивний розвиток, ринок праці, зайнятість, організація праці

**Постановка проблеми.** Економічні та соціально-політичні виклики сучасності показують, що традиційні моделі економічного зростання не вирішують повною мірою глобальної проблеми зайнятості, рівності та справедливого розподілу доходів у суспільстві.

Останні кілька років світ говорить про необхідність соціально інклюзивного підходу до забезпечення економічного зростання в суспільстві. Інклюзивне зростання принципово відрізняється від традиційної політики економічного зростання, оскільки ґрунтується на тому, що зростання доходів бізнесу і ВВП країни є прямо пропорційним результатом поступового економічного зростання суспільства. Соціально інклюзивний підхід до генерації економічного зростання спрямований на розвиток соціального середовища та підвищення добробуту домогосподарств, зниження рівня

бідності та нерівності, забезпечення активної участі в економіці та доступності роботи для всіх верств населення. .

Основними ключовими аспектами інклюзивного зростання є інвестиції в людський капітал, створення нових робочих місць, структурні перетворення, прогресивна податкова політика, соціальний захист, недискримінація, соціальна інтеграція та участь, сильні інституції.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Узагальнення поглядів на проблему інклюзивного зростання економіки в країнах ЄС свідчить, що забезпечення добробуту людей з обмеженими можливостями є центральним становищем регіональної, національної та міжнародної економічної політики більшості держав Європейського союзу.

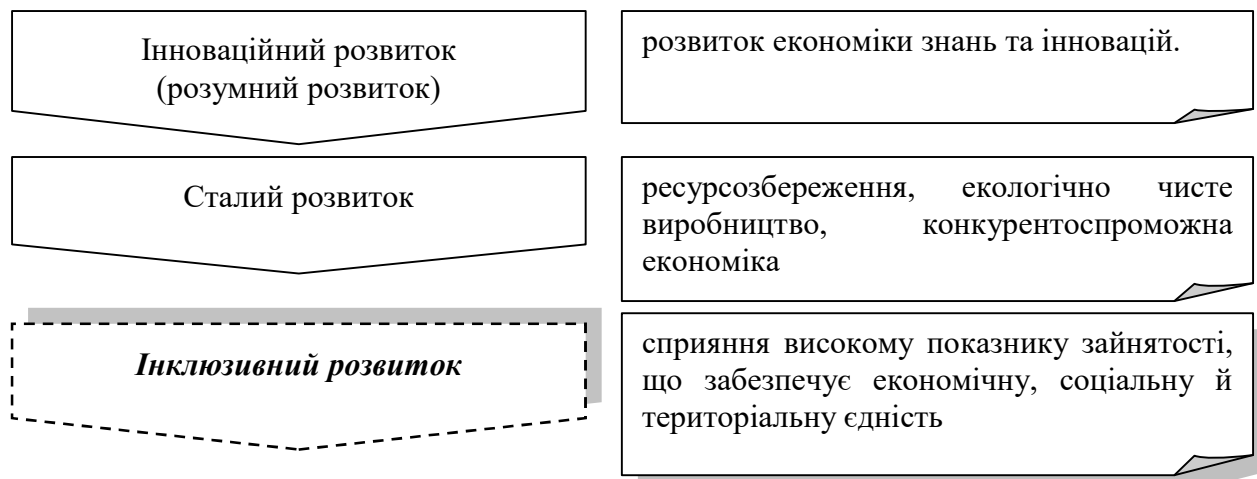
Освіта, інфраструктура, етика, інвестиції, зайнятість та соціальний захист стали основними чинниками створення нової політики інклюзивного розвитку суспільства. Інклюзивне зростання економіки дозволяє повною мірою реалізувати соціально-економічний потенціал продуктивних сил регіонів та країни на основі зайнятості всіх верств населення. Питання інклюзивного зростання національної економіки у своїх працях ряд зарубіжних науковців. Серед них Д. Асмоглоу, Дж.Робінсон, Е. Райнет, С. Голандер, Р. Болінг, З. Бедоса, Е. Дуфло. Вивченням впливу інклюзивного економічного зростання на соціально-економічний розвиток України займалися і вітчизняні дослідники, зокрема Крамаренко І., Перегубова Т, Базилюк А., Малий І. [3, 7, 9].

Аналіз нових стратегічних векторів забезпечення економічного зростання національної економіки України, заснованих на застосуванні сучасної концепції інклюзивного зростання, яка застосовується на міжнародному рівні, є важливим для України. Це обумовлено тим, що вплив соціальних факторів на інклюзивне економічне зростання в країні потребує більшого дослідження. Недоліки в розвитку окремих регіонів, відсутність адекватної інфраструктури та стимулів для інклюзивного розвитку ринку праці створюють серйозні перешкоди для економічного зростання в Україні. Таким чином, проведення маркетингового аналізу розвитку ринку праці на інклюзивній основі в Україні, які передбачають мобілізацію всіх можливих чинників економічного зростання та поліпшення

існуючої інфраструктури, є актуальним завданням, яке визначає ціль дослідження.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Досягнення інклюзивного розвитку є ключовим завданням, що перебуває у центрі уваги урядів багатьох країн, оскільки високий рівень нерівності негативно позначається на добробуті й економічному зростанні.

На сьогодні принципи інклюзивного розвитку економіки закладено в національних і регіональних стратегіях цих країн, які досягли рівня сталого розвитку економіки. На рисунку 1 наведено місце інклюзивного розвитку Стратегії розвитку європейських країн.



**Рис. 1. Місце інклюзивного розвитку в системі європейських пріоритетів згідно зі Стратегією розвитку до 2027 року [1]**

Основним положенням концепцій інклюзивного розвитку європейських країн є те, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби [8]. Отже, в узагальненому розумінні інклюзивний (від англ. inclusiveness – залученість) є новітнім трактуванням сучасного розвитку, сутність якого полягає в необхідності посилення залучення до вирішення проблем розвитку усіх верств населення.

За результатами проведення Світового Економічного Форуму (World Economic Forum) на основі комбінованого показника проводиться дослідження індексу інклюзивності розвитку країн (IDI). Цей сучасний глобальний індекс має більш комплексний зміст відносно динаміки рівня економічного

зростання в суспільстві у порівнянні із загальноприйнятими рейтингами на основі ВВП на душу населення. За результатами щорічного дослідження індексу The Inclusive Development Index (IDI - індекс інклюзивного економічного розвитку), Україна посіла 49-е місце серед 74 країн, що розвиваються. [4].

Концепція інклюзивного зростання з урахуванням запровадження військового стану та наслідків введення широкомасштабних бойових дій в Україні має набути широкого поширення у практиці стратегічного та оперативного управління в Україні на рівні окремих територіальних громад. Перехід до інклюзивного типу розвитку потребує насамперед якісних змін у внутрішній економічній політиці.

Стратегічне та оперативне управління в Україні має бути спрямоване на підвищення конкурентоспроможності економіки за рахунок підвищення продуктивності праці та збільшення обсягів виробництва; підвищення рівня економічної безпеки міст та джерел наповнення бюджетів; забезпечення можливостей працевлаштування для вимушено переміщених осіб та ветеранів війни, функціональних систем соціального захисту та права вести продуктивне життя шляхом інвестицій у людський та соціальний капітал; підвищення соціальної захищеності та якості послуг для всіх верств суспільства.

Одним із ключових питань для України щодо подолання нинішніх низьких темпів економічного зростання є зміна ставлення держави до власних трудових ресурсів. Україна має один із найвищих показників нерівності добробуту серед усіх країн, що розвиваються. Сучасні реалії свідчать про інклюзивне зростання лише в системі освіти, яка нині створює можливості для інклюзивної освіти школярів та студентів різних соціально-економічних рівнів. Порівняно з іншими країнами групи країн, що розвиваються, сучасна політика реформування системи охорони здоров'я та соціального захисту безробітних забезпечує Україні задовільні позиції в рейтингах інклюзивного зростання економіки.

Світовим Банком сформовано ряд пріоритетів щодо інклюзивного зростання економіки, які повинні включати в себе покращення професійної підготовки та можливості для перепідготовки, зниження адміністративного та

податкового навантаження при створенні нового бізнесу, розширення фінансування для підприємців, а також посилення боротьби з корупцією.

За даними Міністерства соціальної політики в Україні у 2023 році проживає 3,0 млн. громадян з інвалідністю. І лише 31% осіб працездатного віку є офіційно працевлаштованими. На сьогодні в Україні немає належної системи обліку населення з обмеженими можливостями за станом здоров'я, в тому числі і дітей з фізичними та (або) розумовими вадами. За даними державної служби статистики, в Україні налічувалось 163,9 тис. дітей-інвалідів. Проте, на думку експертів ООН, чисельність дітей з фізичними та(або) розумовими вадами значно більша [2].

Як повідомлялося, Національний банк України поліпшив прогноз зростання економіки України 2024 року до 3,2% У листопаді 2023 року Єврокомісія зробила власний прогноз щодо української економіки. Зазначалося, що валовий внутрішній продукт України зросте на 4,8% у 2023 році після падіння на 29,1% у 2022 році. Наступного року Український ВВП збільшиться на 3,7%, а потім зросте на 6,1% у 2025 році [5]. Єдиний і правильний шлях прискорення економічного зростання в Україні – консолідація зусиль держави у напрямі створення якісних робочих місць для залучення до ринку праці усіх верств населення.

У сьогоднішніх умовах в Україні інклюзивний розвиток ринку праці є надзвичайно актуальним. Однак розуміння необхідності створення умов для інклюзивного зростання економіки в Україні поки що не набуло широкого поширення та може бути реалізовано шляхом об'єднання зусиль бізнесу, освіти, інфраструктури та державної влади [3, 9]. Побудова ефективної національної моделі інклюзивного економічного зростання в Україні можлива на основі взаємодії різних факторів, але найважливішою з них є зміна пріоритетів розвитку ринку праці. З метою виявлення основних напрямів розвитку ринку праці в Україні проведено SWOT-аналіз перспектив та резервів інклюзивного зростання ринку праці в Україні.

Найбільш важливими важелями макро- та макrorівня, здатними активізувати розвиток ринку праці в Україні, є такі, що представлені на рисунку 2.

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ	Напрямки інклюзивного зростання економіки в Україні	СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ
		Мікрорівень економіки	
Зростання державної підтримки підприємництва і малого бізнесу	Низька продуктивність праці і недостатній рівень її оплати	<ul style="list-style-type: none"> <li>- забезпечення економіки кваліфікованими кадрами;</li> <li>- підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили;</li> <li>- регулювання трудових міграцій населення;</li> <li>- створення умов для працевлаштування молоді;</li> </ul>	<p><i>Середньомісячна зарплата має щорічно зростати на 15-20%, мінімальна заробітна плата (номінальна) – на 15%</i></p>
Зростання зацікавленості роботодавців у підвищенні кваліфікації працівників	Відсутність взаємозв'язку між трудовим вкладом і доходами працівників		
Впровадження принципів дуальної освіти в систему державного професійного навчання і освіти	Втрата трудових навичок кваліфікованих і висококваліфікованих внаслідок закриття, реструктуризації великих промислових підприємств		
Запровадження європейських підходів до реформування трудової сфери	Збереження дискримінаційного підходу при вирішенні питань вивільнення і найму на роботу		
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ	Макрорівень економіки	
Зростання частки працівників у високотехнологічних і наукоємних сферах економіки	Перехід фахівців і спеціалістів у сферу нерегламентованої зайнятості, тіньової економіки, міграція за кордон	<ul style="list-style-type: none"> <li>- державна підтримка креативних сфер економіки та зайнятості в них;</li> <li>- стимулювання підприємців збільшувати фінансування навчання, перекваліфікації та подальшого працевлаштування додаткової робочої сили з інклюзивністю;</li> <li>- проводити інноваційну політику, що дозволяє задіяти молодь з вищою освітою і інженерів зрілого віку</li> </ul>	<p><i>Реальні доходи населення мають суттєво випереджати зростання ВВП. (випереджаючий коефіцієнт щодо зростання ВВП – 1,5);</i></p> <p><i>Частка бюджетних капітальних вкладень в витратах бюджету має бути не меншою за 7-10%</i></p> <p><i>Зростання частки видатків на освіту в структурі державного та місцевого бюджетів</i></p>
Розвиток підприємництва та самостійної зайнятості населення	Невідповідність між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці		
Зменшення рівня тіньової зайнятості	Недосконалість існуючих нормативно-правових актів, які регулюють трудові відносини		
Розвинення систем підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації	Відсутність державної маркетингової стратегії розвитку соціальної сфери		
Мінімізація податків на заробітну плату й фонд оплати праці	Відсутність реальної (повної й достовірної) статистики зайнятості та зарплат		

**Рис. 2. Swot-аналіз перспектив інклюзивного зростання ринку праці в Україні**

Актуальними векторами розвитку ринку праці в Україні для задоволення потреб осіб з обмеженими можливостями є наступні:

- автоматизація робочих місць і зростання попиту на спеціалістів, які проектують і підтримують роботу машин, обладнання та устаткування;

- посилення мотивації до легальної зайнятості, детінізацію відносин на ринку праці;

- розширення сфери застосування праці, зокрема шляхом стимулювання створення робочих місць з належними умовами та гідною оплатою праці,

- сприяння розвитку інклюзивного підприємництва та самостійної зайнятості населення;

- розвиток розгалуженої системи державної служби зайнятості, професійної орієнтації, системи професійної освіти,

- надання підприємцям субсидій та податкових пільг для найму додаткової робочої сили або переведення частини працівників на скорочений робочий день

- заохочувати самозайнятість усіх верств населення й ведення бізнес-діяльності.

- мінімізувати податки на заробітну плату й фонд оплати праці для працівників з особливими потребами.

Головним індикатором стану ринку праці є рівень безробіття, який відображає ступінь відповідності між пропозицією робочої сили та попитом на неї і належить до переліку основних макроекономічних показників.

Ситуація на ринку праці в Україні залишається напруженою та супроводжується скороченням попиту на робочу силу. Чисельність безробітних у 2023 р. становила 483,2 тис. осіб. проти 867,6 тис. осіб – у 2022 р., з них у 2023 р. працевлаштовано 160,1 тис. осіб та пройшли професійне навчання 32,9 тис. осіб, у 2022 р. відповідно – 248,8 тис. осіб та 46,6 тис. осіб [2]. Рівень безробіття в країнах Європейського Союзу знизився в 2023 р. до 8,5%, порівняно з 9,6% 2024 р.

Серед країн ЄС найнижчі показники безробіття в 2023 році були зафіксовані в Чехії (2.4%), Ісландії (2.8%) та Польщі (2.8%). Серед країн ЄС найвищі показники безробіття в 2023 році були зафіксовані в Іспанії, де рівень

безробіття становив 12%, та в Греції, де цей показник досяг 9,6%. У 2023 році в ЄС було на 13,1 мільйона менше безробітних, ніж у попередньому році, з яких 1,3 мільйони знаходилися в країнах євро зони [6]. Сучасні реалії ринку праці в Україні свідчать про те, що найбільша кількість працевлаштованого населення останніми роками спостерігається у сфері оптової та роздрібною торгівлі, сільського господарства та промисловості. Найнижчий рівень зайнятості спостерігається у сфері мистецтва, спорту та відпочинку, інформації та телекомунікацій, фінансової діяльності. Причина формування цих тенденцій на ринку праці полягає в тому, що досі економіка України залишається сировинною та низько технологічною країною. Так, для порівняння з країнами ЄС рівень зайнятості в Україні у 2023 році склав 61%, що на 8% більше, ніж у 2022 році. Найвищий рівень зайнятості у Євросоюзі у 2023 році спостерігався у Швеції (60,4%), Нідерланди (60,2%), а найменша – в Італії (43,7%), Хорватії (44,6%). Кількість працевлаштованих людей у країнах ЄС у 2023 році досягла понад 199,7 мільйонів. Це найвищий рівень, колись зареєстрований [6].

Нова хвиля четвертої промислової революції докорінно скорегує попит на ринку праці та радикально змінить вимоги роботодавців до навичок, знань та досвіду майбутніх працівників. Тобто, за підрахунками експертів, з ринку праці зникнуть до 35% сучасних професій та відповідних їм трудових навичок, які не мають інклюзивної спрямованості. Вже у найближчі 20 років 47% робочих місць буде автоматизовано, що призведе до трансформації структури зайнятості світі [8]. На ринку праці поступово зростатиме попит на висококваліфіковані кадри, які можуть бути з усіх верств населення, які мають відповідну освіту. Ведучою стає потреба у безперервній самоосвіті.

До 2025 року в Україні актуальними стануть фахівці з робототехніки, створення та обслуговування інноваційних видів транспорту, штучного інтелекту, нових матеріалів, авіа будівництва та моделювання тощо. Тобто відбувається процес деградації ручної праці та збільшення кількості вакансій розумової праці, яка у більшості випадків може бути потенційною для населення з особливими потребами.

У країнах ЄС найскладнішим і найактуальнішим завданням було і залишається безробіття інклюзивного населення, яке є однією з центральних проблем сучасного суспільства. В Україні 2023 року рівень безробіття інклюзивного населення в середньому становить 72%. Населення країни з інклюзивністю першим постраждає від фінансово-економічної кризи, про що свідчать дані щодо зниження чисельності зайнятого населення у 2014-2023 роках. Хоча безробіття зростає переважно серед літнього населення, основними причинами скорочення є економічні причини. Військова агресія на Україну вдарила не лише по промисловості та будівельному сектору, а й по сфері послуг, включаючи фінансову та страхову сфери, освіту, охорону здоров'я.

Очевидно, що безробітні з інклюзією є більш проблемною групою, оскільки втрата роботи для них пов'язана з меншою ймовірністю виходу з безробіття порівняно з часткою решти працюючого населення [7]. Проте проведений маркетинговий аналіз загальних показників зайнятості та безробіття та їхнього гендерного розподілу доводить, що в Україні існують досить широкі можливості працевлаштування для інклюзивних працівників, і ці можливості динамічно зростають. На основі порівняння кількості наявних вакансій відповідної кваліфікації на ринку праці та структури безробітного населення, автором визначено кількість вакансій для інклюзивного населення за видами економічної діяльності. Найбільша частка вакансій, які можуть бути вакантними для інклюзивного населення, створюється у сфері освіти, охорони здоров'я та соціальної допомоги, діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, оптової та роздрібної торгівлі.

**Висновок.** Утілення принципу соціальної справедливості в трудовій сфері є найважливішою умовою зниження соціальної напруженості та, відповідно, забезпечення соціальної безпеки в Україні. Тому пріоритетом державної політики у найближчій перспективі має стати створення правових, соціальних, економічних та інституційних засад для підвищення ефективності зайнятості населення з особливими потребами, вільна частка яких може скласти значну долю кадрового резерву бізнесу в Україні.

На нашу думку, інклюзивне зростання ринку праці в Україні має враховувати територіальні особливості і потребує проектного підходу на основі поєднання різних моделей розвитку й диверсифікації джерел їх реалізації. Це може бути можливим при реалізації першочергових завдань та потреб інклюзивного розвитку:

–визначення найбільш перспективних та соціально значущих видів економічної діяльності, які мають ресурси для створення та потенціал для залучення праці людей з особливими потребами;

–популяризація та поширення знань інклюзивне економічне зростання серед представників органів місцевого самоврядування, представників бізнесу, недержавних організацій;

–популяризація успішних вітчизняних та іноземних бізнес-моделей та програм розвитку щодо ефективного залучення і використання праці людей з особливими потребами;

- стимулювання збільшення зацікавленості з боку бізнесу й влади, широкої громадськості до інклюзивного бізнесу та його потенційних можливостей у вирішенні соціальних проблем територіальних громад;

–забезпечення сприятливих умов для розвитку соціального партнерства між державними організаціями, бізнесом і некомерційним сектором, ініціювати обговорення питань розвитку інклюзивних бізнес-моделей;

–сприяння доступності підприємств малого і середнього бізнесу до кредитних ресурсів з метою створення нових робочих місць для населення з особливими потребами;

–стимулювання створення регіональних мереж бізнес-партнерів та платформ інклюзивного розвитку, які формуватимуться на основі системного діалогу представників бізнесу, центрів зайнятості, органів соціального захисту.

–ініціювання створення банку інклюзивних бізнес-моделей розвитку економіки, який сприятиме консультативно, фінансово та інвестиційно вирішенню конкретних соціальних проблем певних територій.

В цілому можна зробити наступний висновок, що на сучасній стадії соціального розвитку ринку праці в Україні необхідно створювати спеціальні

можливості для працевлаштування людей з особливими потребами, оскільки дана група населення країни є суттєвим кадровим резервом для бізнесу. Це сприятиме формуванню нових моделей трудових відносин між працівником, роботодавцем і державою та закладе підґрунтя для майбутнього інклюзивного розвитку національної економіки України в цілому.

### Література

1. OECD/European Union (2016). Inclusive Business Creation: Good Practice Compendium, Local Economic and Employment Development (LEED), OECD Publishing, Paris – DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264251496-en>.
2. Аналітична та статистична інформація. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/view>
3. Kramarenko I., Irtysheva I., Stehnei M. et al. Socio-economic development in conditions of digital transformations: regional features, strategic analysis, and prospects. 7th International Conference on Mathematics and Computers in Sciences and Industry (MCSI). 2022. pp. 175–182
4. Іртищева, І., Крамаренко, І., Завгородній К. Оцінка рівня сталого інклюзивного розвитку України. Modeling the development of the economic systems, 2023, (2), 159–165. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-21>
5. Офіційний сайт «Суспільне Новини» [Електронний ресурс] / Світовий банк спрогнозував зростання ВВП України - 10/01/2024. URL: <http://https://suspilne.media/658534-svitovij-bank-sprognozuvav-zrostanna-vvp-ukraini/>
6. Офіційний сайт «The Brussels Times» [Електронний ресурс] / Unemployment in the EU reached all-time low in 2023 - 10/01/2024. URL: <http://https://www.brusselstimes.com/869744/unemployment-in-the-eu-reached-all-time-low-in-2023>
7. Перегудова, Т. Соціально-трудова інклюзія: теоретичні основи визначення. Економіка та суспільство, 2022, (37). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-50>

8. Тютюнникова С. В. Інклюзивний розвиток національної економіки як чинник подолання бідності / С. В. Тютюнникова, К. Л. Пивоварова // Бізнес Інформ. 2018. № 8. С. 105-111. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf\\_2018\\_8\\_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_8_18)

9. Малий І. Й., Ємельяненко Л. М., Дзензелюк К. В. Імплементация концепції інклюзивного розвитку в практику регулювання зайнятості населення. Ефективна економіка. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6776> (дата звернення: 15.01.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.13

### References

1. OECD/European Union (2016), Inclusive Business Creation: Good Practice Compendium, Local Economic and Employment Development (LEED), OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264251496-en>.

2. State Employment Service of Ukraine (2024), “Analytical and statistical information. State Employment Service”, available at: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/view> (Accessed 05 March 2024).

3. Kramarenko, I. Irtysheva, I. and Stehnei, M. (2022), “Socio-economic development in conditions of digital transformations: regional features, strategic analysis, and prospects”, 7th International Conference on Mathematics and Computers in Sciences and Industry (MCSI), pp. 175-182.

4. Irtysheva, I. Kramarenko, I. and Zavorodnij, K. (2023), “Assessment of the level of sustainable inclusive development in Ukraine”, Modeling the development of the economic systems, vol. (2), pp. 159-165. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-21>

5. Suspil'ne Novyny (2024), “The World Bank predicted the growth of Ukraine's GDP”, available at: <http://https://suspilne.media/658534-svitovij-bank-sprognozuvav-zrostanna-vvp-ukraini/> (Accessed 05 March 2024).

6. The Brussels Times (2024), “Unemployment in the EU reached all-time low in 2023”, available at: <https://www.brusselstimes.com/869744/unemployment-in-the-eu-reached-all-time-low-in-2023> (Accessed 05 March 2024).

7. Perehudova, T. (2022), "Socio-labor inclusion: theoretical basis of definition", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. (37). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-50>

8. Tiutiunnykova, S.V. and Pyvovarova, K.L. (2018), "The Inclusive Development of the Economy as a Factor of Overcoming Poverty", *Biznes Inform*, vol. 8, pp. 105-111, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf\\_2018\\_8\\_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_8_18) (Accessed 05 March 2024).

9. Maliy, I., Yemelianenko, L. and Dzenzeliuk, K. (2018), "Implementation of the concept of inclusive development in practice of regulation of population employment", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6776> (Accessed 15.01.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.13

*Стаття надійшла до редакції 15.03.2024 р.*